

2025-04-04

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS-2025-00275

Medborgarförslag om att Nacka kommun och hela landet övergår till en krigsekonomi

Inkom den 19 februari 2025

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Kommunstyrelsen avvisar medborgarförslaget om att Nacka kommun och hela landet övergår till en krigsekonomi. Det är framför allt regeringen som fattar de övergripande besluten om åtgärder som ligger inom ramen för en krigsekonomi. Nacka kommun har således inte befogenhet att besluta om detta. Medborgarförslaget uppfyller därmed inte kriterierna enligt kommunens riktlinjer för medborgarförslag.

Sammanfattning av ärendet

I medborgarförslaget föreslås att Nacka kommun och hela landet övergår till en krigsekonomi för att prioritera försvarsproduktion och stärka totalförsvaret.

Juridik- och kanslistaben har inhämtat synpunkter från enheten ledning och säkerhet.

Det finns ingen bestämd definition av begreppet krigsekonomi utan en krigsekonomi är mer att betrakta som ett tillstånd och mobilisering av en stat. Det finns dock ett antal så kallade fullmaktslagar i Sverige som ska stärka landets totalförsvaret under krig eller krigsfara. Den omställning som fullmaktslagarna innebär skulle kunna anses vara en del av vad begreppet krigsekonomi innefattar. Det är framför allt regeringen som fattar de övergripande besluten om åtgärder som ligger inom ramen för en så kallad krigsekonomi.

Ärendet

Förslagen i medborgarförslaget

I medborgarförslaget föreslås att Nacka kommun och hela landet övergår till en krigsekonomi för att prioritera försvarsproduktion och stärka totalförsvaret.

Enligt medborgaren innebär en krigsekonomi följande:

- Statlig kontroll över produktion – Företag styrs om för att tillverka vapen, fordon och annan militär utrustning.

- Ransonering och resursprioritering – Bränsle, mat och andra nödvändiga resurser kan begränsas för att säkra försvarets behov.
- Arbetskraftsmobilisering – Värnplikt och civila insatser kan utökas för att stärka försvarsindustrin.
- Ekonomisk kontroll – Privat konsumtion kan begränsas och skatter höjas för att finansiera försvaret.
- Ökad självförsörjning – Import kan minska, och Sverige måste producera mer på egen hand.

Juridik- och kanslistabens utredning och bedömning

Kriterier enligt riktlinjerna för medborgarförslag

Kommunstyrelsen antog riktlinjer för medborgarförslag den 16 januari 2013 (dnr KFKS-2022-00988). Av riktlinjerna framgår kriterier för medborgarförslag. Ett av kriterierna är att medborgarförslag ska avse ett förslag om att införa eller utveckla något som ligger inom ramen för kommunens befogenhet och ansvarsområde.

Om medborgarförslaget inte uppfyller kriterierna enligt riktlinjerna beslutar ansvarig nämnd om medborgarförslaget ska avvisas.

Juridik- och kanslistabens utredning och samlade bedömning

Juridik- och kanslistaben har inhämtat synpunkter från enheten ledning och säkerhet.

Det finns ingen bestämd definition av begreppet krigsekonomi utan en krigsekonomi är mer att betrakta som ett tillstånd och mobilisering av en stat. Det kan bland annat handla om satsningar på försvaret, insatser för att stärka ekonomin, ökade statliga utgifter, satsning på och statlig reglering av industri, jordbruk och råvarutillverkning, med mera.

Det finns dock ett antal så kallade fullmaktslagar¹ i Sverige som ska stärka landets totalförsvar under krig eller krigsfara. Dessa kan regeringen besluta om att aktivera vid beslut om skärpt beredskap. Om regeringen fattar beslut om högsta beredskap aktiveras fullmaktslagarna automatiskt.² Den omställning som fullmaktslagarna innebär skulle kunna anses vara en del av vad begreppet krigsekonomi innefattar. Exempel på fullmaktslagar är lagen om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara med mera, ransoneringslagen, förfogandelagen och arbetsrättsliga beredskapslagen. Dessa fullmaktslagar reglerar delvis de punkter som medborgaren anger att en krigsekonomi innebär (se ovan under rubriken "Förslagen i medborgarförslaget").

¹ Fullmaktslagarna är lagar som syftar till att stärka Sveriges totalförsvarsförmåga och finns listade i förordningen (2015:1053) om totalförsvar och höjd beredskap.

² Om Sverige är i krigsfara eller krig kan regeringen fatta beslut om höjd beredskap för att stärka landets försvarsförmåga. Höjd beredskap är antingen skärpt beredskap eller högsta beredskap.

Mot bakgrund av ovan kan konstateras att det framför allt är regeringen som fattar de övergripande besluten om åtgärder som ligger inom ramen för en så kallad krigsekonomi. Nacka kommun har således inte befogenhet att besluta om detta. Medborgarförslaget uppfyller därmed inte kriterierna enligt kommunens riktlinjer för medborgarförslag. Juridik- och kanslistaben föreslår därför att medborgarförslaget avvisas.

I sammanhanget kan dock nämnas att det just nu pågår en ökad diskussion i Sverige kring krigsekonomi. Nacka kommun följer den diskussionen noga. Under tiden fortsätter Nacka kommun det viktiga arbete som kommunen styr över som innebär att höja kommunens motståndskraft och förmåga. Det kan till exempel handla om att etablera en krigsorganisation, arbeta med kontinuitetsplanering för att säkra att kommunens samhällsviktiga verksamheter kan verka under svåra förhållanden, ökad motståndskraft mot cyberangrepp, etablerandet av trygghetspunkter och översyn av skyddsrum.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut medför inte några ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Förslag till beslut medför inte några konsekvenser för barn.

Konsekvenser för klimat och miljö

Rubriken har inte relevans för ärendet och berörs inte av definierade inriktnings- och effektmål.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse daterad den 4 april 2025

Bilaga 1. Medborgarförslag om att Nacka kommun och hela landet övergår till en krigsekonomi

Henrik Ahl
Stabs- och säkerhetsdirektör
Stadsledningskontoret

Julia Tham
Utredare
Juridik- och kanslistaben

Sara Lauri
Kanslidirektör
Stadsledningskontoret

Jonas Raber
Säkerhetschef
Säkerhetsstaben

Beslutet skickas till:

- Förslagsställaren